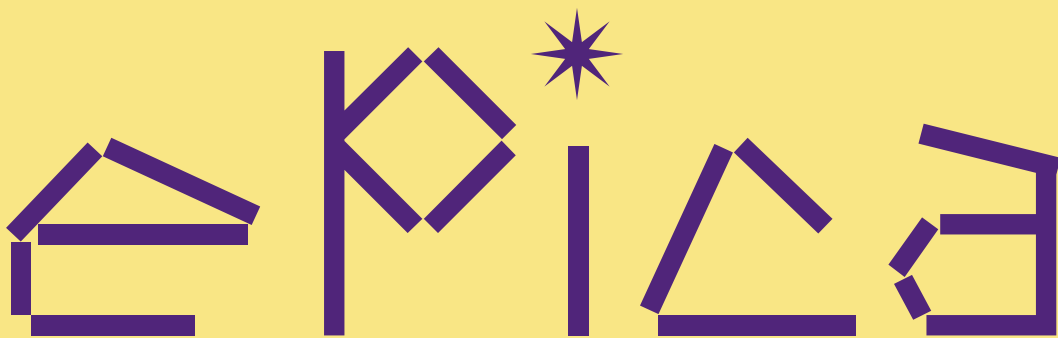

Оснаживање партиципације
у култури и архитектури:
активирање јавних ресурса
за и са заједницом

Финална научна
конференција

Књига апстраката
19.10.2024.

Оснаживање партиципације
у култури и архитектури:
активирање јавних ресурса
за и са заједницом

Метод неусклађивања - *EPICA* Појмовник о партиципацији

Као ауторке и аутори *EPICA* Појмовника о партиципацији, водећи се темељним принципима демократије, анти-хијерархије и сарадње ушли смо у процес који је био веома турбулентан, интелектуално узбудљив, пун сусрета, али и сукоба, трагања и проналажења. У току процеса смо схватили да наше разлике у погледима, схватањима и искуствима јесу наш изазов, али и богатство које желимо да делимо. Одлучили смо да се ослободимо претераних дисциплинарности и императива кохерентности и да пођемо за сопственим научним експертизама и интересовањима. Али не само њима, већ и искуствима и осећањима са којима живимо као група научница и научника који су истовремено, сви до једне, и активисти, заговарачи и едукатори који се партиципацијом баве не само у својим кабинетима, већ и на улицама, уз потоке, испред ограда, на сценама, у галеријама, на трговима и тврђавама наших села, шума и градова у којима живимо и које делимо са различитим другима. Тиме смо напустили свеобухватност у потрази за критиком, маргиналношћу и емергенцијом. За нас је било важније да поље промишљања партиципације узнемиримо и продрмамо (као и нас у њему), а не да му понудимо додатну стабилност и крутост нудећи појмовник који би тврдио да зна све. Бавећи се партиципацијом и демократијом у нашим научним дисциплинама, мислимо да је важно и да сама наука буде поље запитаности, игривости и динамике. У овом излагању, третираћу процес колективног рада на Појмовнику као „метод неусклађивања“ и понудити критику истог ослањајући се на теорије емергенције и анти-дисциплинарности.

EPICA жива лабораторија: покушај успостављања културне политике одоздо

Излагање представља узбудљиво искуство рада на научном пројекту *EPICA – Оснаживање партиципације у култури и архитектури: активирање јавних ресурса за и са локалном заједницом*, који је спровело 5 научних институција у Србији између 2021. и 2024. године. У овом трогодишњем пројекту примењују се методе уобичајене за област менаџмента у култури (теоријска анализа, мапирање, анкете, интервјуи, фокус групе, анализе студија случаја), али у последњој фази пројекта, у складу са основним циљем да концепт партиципације треба преиспитати и оснажити и у теорији и у пракси, примењена је веома иновативна истраживачка метода, партиципативно акционо истраживање (EPICA жива лабораторија). Метода је подразумевала окупљање истраживача и различитих актера из локалне заједнице са општине Нови Београд, на равноправној заједничкој платформи у оквиру које се договарају и спроводе акције, и то у сврху освајања јавних ресурса које ће локална заједница користити у будућности. Заснован на критичким промишљањима о неолибералној култури (Гајган, Адорно) и инспирисан идејама оснаженог партиципативног управљања у култури (Крефт, Мајсторовић, Коларевић, Касториадис, Клипингер, Болиер), излагање представља пројекат EPICA и конкретна активистичка и научна настојања у оквиру пројекта, као и резултате који се односе на питање како истраживачи културне политике могу учествовати у борбама људи, друштвених група и заједница да постану носиоци културне политике и остваре своје право на јавне ресурсе. Кључни ресурс за чије активирање су се истраживачи и Новобеограђани договорили и из разних углова борили је месна заједница.

Кључни појмови: партиципација, акционо истраживање, културна политика одоздо, Нови Београд, месне заједнице

Партиципативни процеси у Србији – рефлексације учесница/ка

Циљ је представљање резултата квантитативног истраживања о субјективној димензији учешћа у партиципативним процесима у Србији. Конкретније, истраживање се тиче опажања ефеката партиципативних процеса, опажања њихових ограничења, разлога прекида рада на партиципативним процесима, и коначно, позитивних и негативних искустава учешћа у овим процесима. Испитанице/и су регрутовани путем имејла и snowball узорковањем и самостално су попуњавале/и упитник онлајн путем – њих укупно 212 широм земље. Резултати указују да су испитанице/и релативно задовољне/и ефектима партиципативних процеса. Као најчешћа ограничења учешћа, међутим, наводе се несарадљивост јавних институција, мањак финансијских средстава, недостатак мотивације и воље за учешћем међу грађанима, као и мањак људи. Разлози прекида даљег рада на неком процесу су најчешће пад мотивације и интересовања учесника/ца, финансијски проблеми, нереалистична очекивања, проблеми у поверењу и мањак транспарентности у одлучивању. Од негативних искустава предњаче свест о неравноправности приликом доношења одлука, и процена да су позитивни исходи процеса били краткотрајни. Са друге стране, многа позитивна искуства су релативно високо оцењена и у глобалу превладавају над негативним. Овде првенствено спадају искази да су се кроз партиципативан процес стекла нова знања и вештине, и да су новонастали културни садржаји били доступни свима. Подаци су указали и на још неке карактеристике партиципативних процеса. Локална заједница се убедљиво најчешће помиње као објект којем су примарно намењени партиципативни процеси у Србији, затим, деца и млади, као и јавне институције и доносиоци одлука. Кључни донатори за активности су, према испитаницама/цима, међународне институције и фондации, као и државне институције. Коначно, подаци такође указују на генерално одсуство личне сарадње организаторки/а партиципативних процеса са осталим учесницама/има.

Кључне речи: партиципативни процеси, ставови учесника/ца, квантитативно истраживање, Србија

- Вишња Кисић, Факултет за спорт и психологију ТИМС, Нови Сад
- Горан Томка, Факултет за спорт и психологију ТИМС, Нови Сад

Емергентне стратегије за дугорочне борбе: практике учешћа грађана у очувању наслеђа у Културном пределу Бач и Алмашком крају

Једна од главних критика процеса партиципације у области културе и наслеђа је да су они ишли руку под руку са пројектном логиком и неолиберализацијом поља – одвијајући се кроз једнократне, краткорочне, пројектно финансиране активности, са једнако краткорочним и ретко одрживим ефектима и исходима. Питања учешћа се никада не односе само на присуство или одсуство истог, већ и на то која знања и искуства се сматрају релевантним, који облици ангажовања се рачунају као учешће и чије учешће се сматра вредним. Често су под утицајем доминантних јавних, професионалних и политичких дискурса о партиципацији, у којима су митови о партиципацији који обликују жеље с једне стране, и реалности учешћа у стварним праксама, далеко од подударана. У области културног наслеђа, у којој су захтеви за демократизацију и партиципацију присутни од 1960их (Кисић 2014), бројна истраживања показују да су домети ових покушаја упитни, или су још у процесу експеримената (Емет 2000, Чирикур и др. 2010, Нил 2015). У овом раду фокусирамо се на резултате истраживања два партиципативна процеса у области наслеђа који су ретки примери дугорочних покушаја ангажовања грађана у очувању наслеђа - Културни предео Бача, и Алмашки крај, анализирајући шта су њихове специфичности. Наши резултати показују да се ови дугорочни процеси одвијају кроз емергентне стратегије, а не кроз дугорочно стратешко планирање. Они се реализују између планираних сегмената и хаотичнијих, *ad hoc* акција; између периода активне мобилизације и неке врсте растакања или одмора; између креирања међународне политике и локалних борби у артикулисању њиховог разлога постојања; и између међусекторског професионалног укључивања и укључивања заједнице у различитим облицима.

Кључне речи: партиципација, емергентност, демократизација наслеђа

- Весна Теофиловић, Лабораторија за културу планирања и дизајн просторних политика, Архитектонски факултет - Универзитет у Београду
- Марија Маруна, Архитектонски факултет, Универзитет у Београду
- Данијела Миловановић Родић, Архитектонски факултет, Универзитет у Београду

Методолошки приступ у креирању и анализи базе података урбанистичких планова за подручје Савског кеја на Новом Београду у периоду од 2000. до 2023. године

Рад је посвећен приказу методолошког приступа примењеног у истраживању трансформације институционалне структуре урбанистичког планирања у пост-социјалистичкој транзицији на примеру Савског кеја на Новом Београду. Циљ овог истраживања био је да се омогући увид у путање модификације урбанистичког планирања услед структурних промена друштвено-економског и политичког система у временском обухвату од 2000. године до данас. У фокусу истраживања су анализа промена улоге и позиције институција у процесима одлучивања о урбаном развоју и механизми који се у тим процесима користе на основу формалних докумената урбанистичког планирања. Ово је условило примену сложеног методолошког приступа у креирању и анализи базе података урбанистичких планова изабраних новобеоградских блокова на Савском кеју у детерминисаном временском периоду којим би се обезбедили аргументовани резултати истраживања. Окосница методолошког приступа је хронолошки преглед урбанистичких планова кроз који се посматра неколико аспеката процеса планирања: промене у планираним наменама и капацитетима изградње, промене у учешћу институција у процесу планирања и промене у коришћеним механизмима у процесу планирања. Презентовање методолошког приступа у овом раду укључује приказ избора примарних извора, истраживачких аспеката и начина прикупљања и класификације података. У резултатима истраживања базираним на овом методолошком приступу идентификоване су три групе промена институционалне структуре урбанистичког планирања у домену (а) одређивања начина коришћења земљишта, (б) учешћа институција у процесима урбанистичког планирања, и (в) доношења одлука о урбаном развоју.

Кључне речи: методолошки приступ, трансформација институција, креирање базе података, механизми планирања

Партиципативни уметнички приступи модернистичкој стамбеној архитектури у Француској и Хрватској

Излагање представља *site-specific* и *community-specific* партиципативне уметничке праксе које су реализоване са станарима четири модернистичка стамбена склопа, са фокусом на ефекат таквих пракси на јачање заједница. За подручје Француске, фокус је стављен на два стамбена блока архитекте Ле Корбизјеа (Le Corbusier). У *Unité d'habitation* у Фирминију (изградња: 1959–1968), кустос Ив Опетитало (Yves Aupetitallot) је реализовао пројекат *Unité* са 40 уметника и архитеката 1993. године, када је зграда први пут добила заштиту. *Unité d'habitation* (1945–1952) у Марсеју, чија је фасада заштићена од 1964, а цела зграда на UNESCO листи светске баштине од 2016, место је многих уметничких пројеката, укључујући и пројекат *Das Wort haben die Benützer* (*Корисници имају реч*) који су током 2012/2013. реализовали Јанина Јансен и Бил Дидс (Bill Dietz). У Хрватској, дугогодишњи пројекат *Човјек је простор: Витић плеше* удружења Бацачи сјенки и станара, ширег комшилука и представника различитих струка, резултирао је првом енергетском обновом наслеђа модернистичке архитектуре у Хрватској, те 2005. и заштитом стамбеног склопа архитекте Ивана Витића у Улици Матка Лагиње 7–9 у Загребу (1957–1962). За подручје Сплита, представљају се дугогодишње акције које Удруга за савремену умјетност Кварт реализује са комшијама из урбанистичког склопа Сплит 3 (пројекат из 1969) и месне заједнице Трстеник. У излагању се указује на различите степене учешћа станара у наведеним пројектима и на бенефите које би такве праксе могле имати за наслеђе новобеоградских блокова и остале примере модернистичке масовне станоградње.

Кључне речи: модернистичка архитектура, партиципативна уметност, станоградња, наслеђе, споменици културе

- Милица Кочовић Де Санто, Институт економских наука у Београду
- Данијела Родић Миловановић, Архитектонски факултет у Београду

Бунтовнички дух места у стварању нових друштвености и пракси заједничког

Централна хипотеза је да су територија и идентитет кључни фактори у локалној колективној мобилизацији и реакцији на системске притиске. У местима где је дух заједништва укорееен и територијално одређен, лакше је читати преломне тачке које ће водити снажној колективној мобилизацији и одбрани јавног, уз (поновно) стварање нових облика заједничких добара и различитих друштвено-економских, културних, духовних пракси и знања. Кроз наслеђене и територијално укорееене вредности, нека места имају потенцијал за снажне одговоре одоздо. Успостављени односи одишу духом отпора, као бастиони против модернизације и тамне стране развоја која експлоатише живот. Појаве контрахегемонистичких акција као што је одбрана јавног добра и интереса, довело је до поновног стварања заједничког добра и заједничког као исхода. Истраживање спровођено у оквиру пројекта Елика (ЕРИСА) засновано је на две студије случаја - руралној (село Топли До, Стара планина) и урбаног (блокови 45 и 70, Нови Београд) којима је заједничко ангажовање заједница у одбрани река и речне инфраструктуре, како би се разумеле савремене борбе које имају трансформативни потенцијал за поновно стварање заједничког. Квалитативне методе су подразумевале технике интервјуа, теренског истраживања и партиципативне акције са укљученим групама, фокус групе и директно посматрање. Историјска анализа нам је омогућила да разумемо контекст тако што смо одговорили како, када и зашто се ови примери колективног духа отпора и праксе појављују на југоисточним територијама европске периферије и како и зашто се репродукују током времена?

Снимање повратних информација нам је омогућило да препознамо обрасце и услове за заједништво и жељене путеве у стварању нових друштвености југоисточног регионалног развоја. Ови међу-односи су укорееени у савременим алтернативним праксама и као такви инспиришу пост-развојну будућност.

Кључне речи: дух места, идентитет, савски блокови, топли до, практиковање заједничког

Где су нестале београдске месне заједнице?: анализа нормативног уређења месних заједница на територији града Београда

Ово истраживање има за циљ да утврди положај месних заједница у граду Београду, и то полазећи од тога да је исти другачије уређен у односу на остатак Србије. Чини се да је ово питање умногоме занемарено до те мере да се заправо чак и не зна колико укупно има месних заједница у Београду, па је истраживање нормативног уређења месних заједница од велике важности из више разлога.

Истраживање је део пројекта Епика (EPICA) који има за један од циљева реактивирање и реинституализацију месних заједница, и израду новог модела месне самоуправе, који би био функционалан у 21. веку. Но, да бисмо могли да дискутујемо о пожељном моделу месне самоуправе, најпре је потребно утврдити постојеће стање, које је у остатку Србије прилично униформно, али у Београду потпуно разнолико.

С тим у вези, ово истраживање ће представити нормативно уређење у свакој градској општини појединачно, а потом и упоредно кроз упоредни приказ статута градских општина, одлука којима уређују месне заједнице, одлука којима бирају чланове савета месних заједница, и статута месних заједница.

Истраживање је фокусирано на питања која су у Београду нормативно уређена другачије у односу на остатак земље, док су питања која су идентично уређена у највећој мери занемарена управо из овог разлога.

Кључне речи: институционална анализа, правни оквир, подзаконска регулатива, месне заједнице

- Данијела Миловановић Родић, Архитектонски факултет у Београду
- Милица Кочовић Де Санто, Институт економских наука у Београду
- Александар Мијаиловић, Адвокатска канцеларија Александар Мијаиловић

Прилог разумевању изградње и разградње југословенског просторног и институционалног модела месних заједница на примеру Београда

Главни циљ овог рада је да прикаже трансформацију концепта месне заједнице и његове операционализације у периоду од њиховог настанка 60их година двадесетог века до данас. Месне заједнице као облик локалне самоуправе уведене су 1963. године као опција, а постале су обавезне Уставом Југославије из 1974. године. Њихова сврха била је да омогуће територијалну децентрализацију и директну демократију, пружајући грађанима могућност да активно учествују у процесима доношења одлука које се тичу њихове локалне заједнице и радних места, да се организују и решавају локалне проблеме. Актуелни развојни контекст карактерише погоршање социјалних, еколошких, културних и функционалних аспеката урбаног развоја, брза приватизација јавних и заједничких простора, слабење заштите јавног интереса и друштвене користи у прилог партикуларних интереса, све већа поларизација у друштву и раст броја конфликта (у простору). У том контексту, цивилно друштво и академска заједница све више трагају за праведнијим моделом урбаног развоја који ће омогућити стварну интеграцију просторног и управљачког модела на локалном нивоу. Аутори сматрају да месне заједнице представљају модел из социјалистичке прошлости наше земље, који може да понуди корисна знања за формулисање одрживих урбаних, економских и културних политика. Закључци о институционалним, просторним и функционалним карактеристикама месних заједница се заснивају на историјској анализи закона и прописа у наведеном периоду, али и реализација на примеру МЗ Савски кеј и МЗ Сава на Новом Београду. Историјски преглед може да допринесе дубљем разумевању оквира у којем је овај локални управљачко-просторни модел настао и данас постоји, односно омогући увид у предности, проблеме и узрока његове интезивне актуелне разградње.

Кључне речи: трансформација месних заједница, децентрализација, директна демократија, друштвене и заједничке потребе, инклузивни развој

Партиципација младих у културном животу и културној политици у Србији

Подстицање младих талената, као и дечјег стваралаштва и стваралаштва за децу и младе набројани су међу општим интересима у култури у Закону о култури Републике Србије, док се у Стратегији развоја културе наводи да је одговорност државе за културну продукцију усмерену на децу и младе „веома велика“. Учешће младих у културном животу у том документу повезује се пре свега са младима који се школују за професионалан уметнички рад и онима који су део културно уметничких друштава. Када се говори о каналима унапређења омладинске партиципације у култури, први одговор је најчешће ипак - ресор образовања. Ово стога што, према разумевању домаћих институција, проблем лежи у „незаинтересованости“ младих за културу. Та „незаинтересованост“ се ретко проблематизује, а још ређе се укључују млади у доношење одлука или евалуацију спроведених мера. У овом излагању биће представљени и укрштени подаци о партиципацији младих у културном животу и културној политици у Србији из различитих извора, у покушају да се продуби разговор о постојећим препрекама, као и могућим решењима. Културно наслеђе један је од домена у којем посебно треба конципирати улоге младих тако да се омогуће њихови разнолики и аутентични доприноси, а избегну адултизам и токенизација.

Кључне речи: партиципација, млади, културна политика

- Петар Цигић, Архитектонски факултет у Београду
- Ирена Ристић и Милан Ђорђевић, Факултет драмских уметности у Београду

УМЕТНОСТ И ЗАЈЕДНИЦА: Студија случаја партиципативног пројекта у Старој Пазови / УЛУС 2022-23.

Мада постоји мноштво теорија и видова, партиципативне уметничке праксе заснивају се на производњи друштвених ситуација, те релација у којима су задате позиције моћи промењене, деконструисане или радикално децентриране. Док поједини аутори анализирају трансформативна дејства партиципативних пракси (Kester 2011), други као кључни елемент истичу изоштравање друштвених антагонизама (Bishop 2012), или пак померају фокус ван света уметности, пратећи како на актере делује и на који начин функционише уметност заједнице (Kwon 2002). Како би се прикупило више информација о динамици партиципативних процеса у пољу савремене уметности и јасније разумели ризици као и потенцијални домети самих пракси у оквиру ЕРІСА пројекта анализиран је, између осталог, и уметнички рад „Споменик будућности“ Јоване Судимац, као део пројекта „Уметност и заједница у Старој Пазови“ у продукцији Удружења ликовних уметника Србије (УЛУС 2022-23). Користећи квалитативне методе – интервјуе, фокус групе и опсервацију – истраживање се фокусира на динамику процеса, ограничења и домете рада у оквиру партиципативног пројекта реализованог у сложеном систему уметничке продукције, који, поред уметника, укључује различите актере и утицаје (удружење-продуцент, менторе, донаторе, партнерске организације и житеље локалне заједнице). Резултати указују на тензије између заједничког рада и неједнаке расподеле моћи, као и на потенцијал партиципативних пракси да допринесу трајним променама у заједници, уз истовремену критичку рефлексију о њиховим ограничењима.

Кључне речи: партиципативна уметност, редистрибуција моћи, заједница, социјална кохезија.

Микрополитике и тактике отпора: партиципативне уметничке праксе као праксе демократије

Са ауторитарним вођством, уз популистичку политичку комуникацију, недемократски режими инструментализују културу као излог за представљање свог основног наратива користећи као два кључна метода: спектакуларизацију културе и фестивализацију, кроз стварање „репрезентативних“ фестивала, сајмова и сл. Високи ниво ауторитарности искључује експертске оцене и евалуације, што доказује и чињеница да доносиоци одлука не реагују чак ни на протесте, демонстрације и петиције које су им упућене. Оцењена је као пожељна стабилોકратија - држава која је усмерена на очување status quo-а, и испуњавање обећања датих у свету, од рударења до `секуритизације` мигрантских кретања. Тиме међународна заједница јасно ставља до знања да се неће бавити унутрашњим питањима демократије, људских права, слободе медија а још мање чињеницама које муче мали део друштва а које су везане за нетранспарентну културну политику која фаворизује партократију а не мериторност и компетентност. Истраживање ће се фокусирати на Србију у којој је владавина популистичког аутократског режима од 2012. године довела до отвореног раздора између доносилаца одлука о културној политици и културне заједнице. Истовремено, указаће и на релевантне акције вођене и у региону. Истраживачко питање се односи на методе и тактике микрополитика културне контрајавности, посебно испитујући облике партиципативних уметничких акција са рањивим и мањинским групама или оне изведене на местима сећања које могу бити важне и њима и широј локалној средини. Кроз емпиријски сегмент пројекта Епика (EPICA), али и кроз студије случаја рађене изван пројекта прикупљени су подаци и анализирани могућности успостављања демократског процеса еманципације различитих субалтерн заједница кроз партиципативне облике уметничких пракси.

Кључне речи: микрополитика, контрајавност, партиципативне уметничке акције, еманципација

Од партиципативне уметности ка друштвеном прекомпоновању

Овај рад обухвата теоријску проблематизацију дела истраживања које је спроведено у оквиру ЕРІСА пројекта – *Партиципативне праксе и савремена уметност*. Од појаве партиципативне уметности као уметничког жанра почетком деведесетих година прошлог века, дебата о њеној политичкој и трансформативној моћи у изградњи друштвених имагинарија заузима живо место у релевантним теоријским и уметничким контекстима. Ова дебата је била артикулисана око две кључне парадигме: 1. такозваног *етичког заокрета* (Jacques Rancière) према коме уметност јесте партиципативна уколико поправља друштвене везе и испуњава вредности *социјалне инклузије* и *консензуалне сарадње* (Clair Bishop), односно *хуманитаризма* (Alain Badiou) друштвено одговорних активистичких пројеката и 2. *дисруптивног* приступа партиципацији (Clair Bishop) који укључује стратегије провокативних и непријатних естетских пројеката. Овај рад тежи да пронађе могуће нове начине размишљања о трансформативној моћи партиципативне уметности, који превазилазе како *друштвено одговорни* (афирмација), тако и дисруптивни (негација) приступ, засноване на теорији *друштвеног прекомпоновања* (Franco Bifo Berardi). Централна теза је да је дискурс о провокацији и дисрупцији као вредностима у изградњи друштвених имагинарија или као могућој интерпретативној матрици партиципативне уметности, изгубио снагу у данашњим постиндустријским условима, услед промењених механизма контроле. Уметнички рад се не може одвојити од друштвеног рада. Управо ова трансверзална функција уметничког рада омогућава флуидност друштвеног процеса и, према томе, његову *рекомбинантну* моћ (Franco Bifo Berardi). Према Берардију, *рекомбиновати* не значи поткопавати, пореметити, збацити, потврдити аутентичност или открити, већ саставити елементе знања према другачијем склопу у односу на онај који намећу профит и капитал. Овај приступ може бити полазиште за промишљање нових друштвених имагинарија у партиципативним праксама савремене уметности.

Кључне речи: партиципативна уметност, дисрупција, провокација, етички заокрет, друштвено прекомпоновање, рекомбинантна моћ, друштвено имагинарно

Ка локалној теорији партиципације

Основна идеја пројекта ЕРИСА је преиспитивање концепта и праксе партиципације као њеном оснаживању као аспекту развоја посебних заједница и друштва у целини. Прилог представља теоријску рефлексију о пројекту – његовим полазиштима, процесу рада и досадашњим закључцима. Методологија анализе подразумева преглед и систематизацију материјала прикупљеног у претходним етапама истраживања, компаративну анализу извештаја о референтним случајевима и њихово тумачење према теоријским проблемима развијеним око издвојених појмова. Након разматрања кључних концепата из наслова – партиципације, културе, архитектуре, јавних ресурса и заједнице, излагање се бави начином на који су различита тумачења претходних појмова у области теорија друштва и посебним дисциплинарним теоријама рефлектовани у мапираним праксама партиципације у Србији, студијама случаја спроведеним у оквиру пројекта и методологији акционог истраживања у вези са зградом месне заједнице у блоку 45 и друштвене групе које су на различите начине везане за поменути јавни ресурс. Анализа је фокусирана на врсту и карактер заједница у склопу којих се одвијају партиципативни процеси, њихова тумачења од стране истраживача/научника на различите начине укључених у рад са заједницом, разумевање доприноса дисциплинарне праксе оснаживању партиципације и, најзад, амбиције, стратегије и домете партиципативних пројеката по питању друштвеног развоја/промене/трансформације. Кроз такав фокус настоји се развоју капацитета за разумевање спреге утицаја који одређују партиципативне процесе – ширег друштвеног контекста (1), структуре, динамике и односа унутар друштвених група окупљених око конкретних проблема одбране, заштите и унапређења јавних ресурса (2), позиције, улоге и посебних циљева дисциплинарних актера у односу на заједницу (3).

Кључне речи: партиципација, дисциплинарна пракса, јавни ресурс, заједница

- Вишња Кисић, Факултет за спорт и психологију ТИМС, Нови Сад
- Горан Томка, Факултет за спорт и психологију ТИМС, Нови Сад
- Сања Игуман Гушац, Институт за филозофију и друштвену теорију, Београд
- Сара Николић, Институт за филозофију и друштвену теорију, Београд

Вредновање наслеђа „одоздо“: мапирање интимних и микро-политичких специфичности новобеоградских блокова

Доминантне, ауторизоване праксе вредновања наслеђа неке урбане територије, по правилу се фокусирају на макро-трендове, специфичности урбанистичких и архитектонских решења, личности пројектаната и препознатљивошћу њиховог израза, као и историјски важним догађајима који су се одиграли на одређеном месту. У таквом вредновању занемарују се свакодневне живљене праксе коришћења, обликовања и перципирања места од стране „обичних“ људи који у њему живе. Управо ове праксе ткају не само интимни однос према месту већ и микрополитике тог места. Шта се деси када се становници одређене територије питају о сећањима, специфичностима, односима и визијама места у коме живе? Какву слику и разумевање територије овај процес вредновања „одоздо“ доноси? На који начин помаже разумевању духа одређеног места, однос према истом и активизам ка његовом очувању?

У овом истраживању у оквиру ЕРІСА лабораторије, мапирани смо управо сећања и ставове становница и становника блокова 44, 45 и 70 о специфичности живота у њима. Као метод прикупљања података користили смо полу-структурисане дубинске интервјуе у јавним просторима блокова, уз шетње са испитаницима. Анализа је рађена на узорку од двадесет испитаника, становника и становница блокова, различитих животних доби, пола и професија, како бисмо омогућили различитост сећања и наратива о животу у блоковима, користећи тематску анализу као метод кодирања и анализирања интервјуа.

Кључне речи: лична сећања, микрополитике, дух места, живљене праксе, баштињење „одоздо“

- Горан Томка, Факултет за спорт и психологију ТИМС
- Вишња Кисић, Факултет за спорт и психологију ТИМС

„Природа“ и стварање места - интерпретација агенсности више-од-људских актера у случају новобеоградских блокова

Већина познатих теорија о партиципацији или ангажовању је дубоко антропоцентрична. Антропоцентризам посматра људе као одвојене и супериорне у односу на све друге облике живота. Сматра да људски живот има суштинску вредност док су други ентитети (укључујући животиње, биљке, минералне ресурсе и тако даље) ресурси који се оправдано могу експлоатисати у корист човечанства. У таквом погледу, једини носиоци активности су људи, док се други посматрају углавном као пасивни ентитети, често груписане у поједностављене термине попут природе. Други такав термин је животна средина, која се посматра као нека врста једноставне и пасивне позадине за људске активности, борбе и активности. У случају теорија партиципације у урбанизму, култури и уметности, људи су ти који имају потребе, жеље, делујући на основу њих како би постигли одређене циљеве и они се узимају у обзир приликом планирања партиципативног дизајна политике, пројекта или процеса. Насупрот томе, како у традиционалним анимистичким културама, тако и у (пост)модерним постхуманистичким наукама, сви облици живота, као и ветрови, воде и минерали, виде се као живи и активни.

У овом раду разматрамо како људски агенти тумаче деловање више-од-људских актера. Као студију случаја узимамо новобеоградске блокове 44, 45 и 70. То је адекватан случај јер наши прелиминарни налази показују да се нељудски агенси (као што су река, ветрови, дрвеће, паркови) врло често појављују у опису животног амбијента од стране становника. У овом раду мапирамо различите интерпретативне стратегије које користе наши саговорници да опишу присуство и акцију тих актера. Истраживање је спроведено у оквиру пројекта ЕРІСА и укључило је 20 испитаника кроз полуструктуриране интервјуе и вођене шетње.

Кључне речи: постхуманизам, постантропоцентризам, партиципација више-од-људских актера, баштињење „одоздо“, квалитативно истраживање

Јавно је оно што приватно није: заједништво и приватизам на Новом Београду

Ово излагање пружа осврт на антрополошко истраживање урбаног становања, свакодневице друштвених простора и пракси заједништва у новобеоградским блоковима 22 и 45. Истраживање је спроведено кроз етнографску студију реализовану у периоду од јуна 2020. до јануара 2022. године, комбинујући иновативне методе попут сензобиографске шетње и фото-елицитације са дубинским интервјуима код куће. У истраживању је учествовало двадесеторо становника и становница ових блокова.

Резултати истраживања биће представљени кроз теоријску призму концепта приватизам. На Новом Београду, приватизам се јавља кроз различите појавне облике: стамбени приватизам који се односи на прилагођавање и присвајање стамбеног простора; приватизам јавних простора који се огледа у небризи о заједничком; и коначно активистички или грађански приватизам који се огледа у самоорганизованим акцијама за очување и одбрану заједничких простора. Истраживање разоткрива контрадикторности између локално укореееног колективизма и све присутнијег индивидуализма, наглашавајући да су ове тенденције истовремено присутне у свакодневном животу Новобеограђана. Стога концепт приватизма постаје централна аналитичка категорија која омогућава нијансирано разумевање начина на који појединци, кроз просторне праксе, редефинишу границе између јавног и приватног, колективног и индивидуалног.

Излагање отвара питање: како одолети деструктивном, свепрожимајућем, отуђујућем, аполитичном приватизму? Као један од могућих противотрова намеће се повратак „мери доброг живота“ каква је опросторена у архитектонској и вредносној концепцији Новог Београда.

Кључне речи: велика стамбена насеља; заједничка добра; самоорганизовање; Нови Београд; приватизам; центрификација.

Чланови организационог одбора конференције:

Доц. др Вишња Кисић, Факултет за спорт и психологију ТИМС, Нови Сад
(председница организационог одбора)
Ван. проф. др Горан Томка, Факултет за спорт и психологију ТИМС, Нови Сад
Ван. проф. др Нина Михаљинац, Факултет драмских уметности у Београду
Проф. др Марија Маруна, Архитектонски факултет, Београд
Ван. проф. др Данијела Миловановић, Архитектонски факултет, Београд
Др Милица Кочовић де Санто, виша научна сарадница, Институт економских наука, Београд
Ван. проф. др Бојана Матејић, Факултет ликовних уметности, Београд
Милан Ђорђевић, истраживач сарадник, Факултет драмских уметности у Београду
Петар Цигић, асистент, Архитектонски факултет, Београд
Проф. др Ирена Ристић, Факултет драмских уметности у Београду
Др Соња Јанков, независна истраживачица, научна сарадница за науке о уметностима

Чланови програмског одбора конференције:

Ван. проф. др Горан Томка, Факултет за спорт и психологију ТИМС, Нови Сад
(председник програмског одбора)
Доц. др Вишња Кисић, Факултет за спорт и психологију ТИМС, Нови Сад
Проф. ем. др Милена Драгићевић Шешић, Факултет драмских уметности у Београду
Др Деа Видовић, самостална истраживачица, Хрватска
Др Ана Жувела, знанствена сарадница, Одјел за културу и комуникације, Институт за развој и међународне односе, Хрватска
Проф. др Јасмина Хусановић Пехар, Филозофски факултет, Универзитет у Тузли, БиХ
Др Марија Ђорђевић, научна сарадница, Универзитет у Београду - Филозофски факултет
Др Сара Николић, Институт за филозофију и друштвену теорију, Београд
Др Сања Игуман Глушац, Институт за филозофију и друштвену теорију, Београд
Проф. др Влатко Илић, Факултет драмских уметности у Београду
Проф. др Аљоша Пужар, Филозофски факултет, Свеучилиште у Љубљани

ИМПРЕСУМ

Оснаживање партиципације у култури и архитектури: активирање јавних ресурса за и са заједницом: ЕРІСА - Финална научна конференција / Књига апстраката

ИЗДАВАЧ

Факултет за спорт и психологију ТИМС, Радничка 30, Нови Сад,
www.tims.edu.rs

ЗА ИЗДАВАЧА

проф. Мирјана Тркуља, извршни директор

УРЕДНИЦА

др Вишња Кисић
др Горан Томка

ВИЗУЕЛНИ ИДЕНТИТЕТ

Зоран Пунгерчар

ГРАФИЧКИ ДИЗАЈН И ПРЕЛОМ

Студио 2754

Београд, 2024.

ISBN 978-86-85871-53-5

Ова публикација је настала у оквиру пројекта ЕРІСА – Оснаживање партиципације у култури и архитектури: Активирање јавних ресурса за и са заједницом (ID 7744648), подржаног средствима Фонда за науку Републике Србије.

